

Vrijwilligerswerk in Maren

Tsja, waarin was Jan Wertenbroek eigenlijk niet actief?

Overal in Nederland zijn vrijwilligers actief. Ook in onze gemeente zijn ze er: mensen die zonder al te veel ophef bergen werk verzetten. Ze nemen prijzenswaardige initiatieven en offeren veel van hun vrije tijd op aan het welzijn van samenleving en verenigingsleven. Een van de actiefste vrijwilligers die het dorp Maren ooit gekend heeft, was Jan Wertenbroek (1923-2005). Overal in het verenigingsleven en in de lokale gemeenschap liggen zijn voetafdrukken. Dat begon al in de oorlog, toen hij als jong volwassene voetbalwedstrijdjes organiseerde voor Rotterdamse jongetjes die hier in de zomervakantie een aantal weken kwamen aansterken. Twee palen werden in het weiland de grond in geslagen en vormden zo het doel voor menig partijtje voetbal. De combinatie van frisse plattelandslucht, gezonde voeding en Jans sportieve activiteiten, zorgden ervoor dat deze stadsjongetjes ook een paar goede herinneringen bewaarden aan de oorlogsjaren.

Op een mooie zomerochtend in augustus 2010 interviewen we zijn zussen Agnes en Lies en zijn broer Wim Wertenbroek die samen in Maren wonen. Hun broer Albert is voor de gelegenheid uit Boxtel gekomen. Vanuit de woonkamer aan de achterkant van hun huis hebben ze een fenomenaal uitzicht over de polders achter Maren: uitgestrekt wei- en grasland, zover het oog reikt. Een inspirerende plek om te praten: dit gebied lag in de traverse van de Beerse Overlaat waardoor het eeuwenlang vrijwel jaarlijks, soms meerdere keren per jaar, onder water stond. Verderop, aan de overkant van de Maas, hemelsbreed een paar honderd meter hier vandaan, liggen de restanten van het voormalige Fort St.-Andries. Vanaf die plek richtten de Duitsers nogal wat verwoestingen aan in, onder andere, Maren. In april 1945 verlieten ze deze plek en lieten ze een totaal verwoest fort achter.

Jeugdijaren

Jan Wertenbroek wordt geboren op 12 november 1923, in een prachtige boerderij onderlangs het Moleneind, de dijk die de dorpen Alem en Maren tot in de dertiger jaren met elkaar verbindt. Hij is de oudste uit het gezin van Grad Wertenbroek en Betje Toonen, die na Jan nog acht kinderen zullen krijgen: Gerard, Agnes, Wim, Albert, Nico, Frans, Lies en Tiny. Het is een mooi stukje Brabant, waar het gezin woont, maar als de plannen voor de Maaswerken meer en meer gestalte krijgen, wordt duidelijk dat de boerderij zal moeten wijken voor de bochtafsnijding tussen Het Wild en Maren.

De familie mag een nieuw huis bouwen in het dorp Maren, waarvoor architect Tibosch uit Berlicum het ontwerp maakt. De aannemers zijn de gebroeders Schippers uit de Kruisstraat. De foto die op tafel komt, laat een schitterende villa zien in die typische jaren dertig stijl: de erkers met de

glas-in-loodramen, de boog rondom de voordeur, de brede gootlijst, de raamindeling en de dakkapel. Albert Wertenbroek vertelt over het moderne huis dat niet alleen plaats biedt aan een groot gezin, maar ook aan het boerenbedrijf van vader: “De grote zolder boven het huis werd in zijn geheel gebruikt als graanzolder. Beneden liep een lange gang van de voordeur naar de achterkant van het huis. Links daarvan lag de kamer en suite, en aan de rechterkant de keuken en een extra voorkamer, die verschillende functies had. Centrale verwarming was er in die tijd nog niet, wel overal in huis punten waar een kolenkachel kon branden.”

Jan bezoekt de school van hoofdmeester Willems in Maren. Het is een kort en gemakkelijk wandelingetje. Langs de buurhuizen van de families Van Mook en Bus, die dan nog met de voordeur naar de dijk staan, loopt een pad waarover hij via de tuin van meester Willems bij de school kan komen. Albert Wertenbroek weet trouwens ook nog precies welke huizen er in die tijd verder stonden in dit deel van Maren: aan de overkant van de straat staan de huizen van Van Venrooy en Van Tongeren. Aan deze kant van de straat, richting Kessel, de huizen van Doruske van Vugt, Piet van Thiel (die op 't Wild plaats moest maken voor de Maas), de gebroeders Strik en de familie Van Waardenburg. Ook deze huizen hebben dan nog hun voordeur richting dijk, of liever gezegd aan de kant van de kerk. De grootste deuren – waar paard en wagen naar binnen moeten kunnen - liggen aan de straatkant¹. De nieuwe boerderij van Wertenbroek is de eerste uitzondering op die regel. De voordeur van het huis ligt aan de straatkant en aan de achterkant van het huis, dat op een hoekperceel gebouwd is, liggen de schuren en de stallen.

Na de lagere school gaat Jan, en later ook zijn broer Gerard, twee jaar naar de St.-Josephschool van de fraters in Reusel om, zoals ze dat noemen, ‘bijgespijkerd’ te worden. Later bleek dat zowel Jan als Gerard gemakkelijk een hogere opleiding had kunnen volgen, maar het werd in die tijd niet echt gestimuleerd, noch door de fraters, noch door de scholen die de jongens daarna bezochten. Jan gaat naar de Lagere Land- en Tuinbouwschool in Oss en later naar de Middelbare Land- en Tuinbouwschool in Boxtel. Een logische keuze volgens zijn zus Agnes: “Onze Jan was echt een ‘buitenkind’, hij kende alle vogeltjes bij naam en geluid, hij wist wanneer het koren rijp was, hij kon het weer voorspellen simpel door naar de lucht te kijken, en hij was praktisch altijd buiten.”

Oorlogsjaren

De oorlogsjaren gaan ook aan Maren niet onopgemerkt voorbij. Albert herinnert zich de vele Duitsers die kort na de capitulatie van Nederland poolshoogte komen nemen in onze contreien. “Grote pakken met chocoladerepen van De Gruyter hadden ze bij zich”, vertelt hij. “Ze waren kennelijk al in Den Bosch geweest.” Wat hem het meest is bijgebleven, is het feit dat de Duitse soldaten zich te goed deden aan al dat lekkers en dat geen kind dat toekeek ook maar een stukje chocolade kreeg toegestopt.

Jan Wertenbroek is dan al 17 jaar oud. Ondanks de aanwezigheid van een knecht helpt hij in die jaren thuis op de boerderij. Heel precies weet Albert Wertenbroek het niet meer, maar hij vermoedt dat hij zich met van alles en nog wat bezighield, zoals bijvoorbeeld aardappels rooien. Daarnaast houdt Jan ook veel van voetbal. Geïnspireerd door de voetballerij met de Rotterdamse jongetjes die hier in de grote vakanties kwamen aansterken, richt hij op 6 juli 1944 samen met meester Jacques Willems een voetbalclub op. Met de Engels getinte naam: ‘Maaskantse Boys’ (MKB) geven ze aan dat ze niet bang zijn voor de Duitse bezetter.

¹ Ook in naburige dorpen zien we ditzelfde verschijnsel. Het had alles te maken met het feit dat er veel grasland lag hier aan de Maas, omdat er door de jaarlijkse overstromingen weinig anders te telen viel. Hooi was er dus in overvloed.

Aan het einde van deze zomer wordt het ineens onrustig aan de Maaskant. Het Alemse schoolhoofd Klingen, dat in 1942 reeds een zoon verloor aan de vijand, wordt in september 1944 in de val gelokt en samen met zijn dochter Tilly en evacu  Louis Boelen vermoord door de Duitsers. De veerpont is een paar weken geleden al onklaar gemaakt en de pasgetrouwde veerbaas is om die reden gevlucht. Als het nieuws deze kant van de Maas bereikt, wordt het ook hier onrustig en veel jonge mannen vluchten de polder in naar de Marensse eendenkooi. Tijdens een beschieting vanaf de overkant van de Maas, slaan her en der kogels in.

Martien Vissers, die nog thuis is, probeert - als het even rustig is - beter zicht te krijgen op de Alemse oever. Maar als hij het dak van de hooimijt ietsje hoger draait om daar onder vandaan naar de overkant te kunnen kijken, komt er mitrailleurvuur van de overkant en bezwijkt Martien vrijwel meteen aan zijn verwondingen. Zijn begrafenis, een paar dagen daarna, is een gedenkwaardige. Vanaf de ouderlijke boerderij aan de rand van het dorp is de kerk zowel onderlangs als over de dijk te bereiken. Hoewel onderlangs lopen verstandiger en veiliger is, zijn de Marensen zo boos, dat ze demonstratief met de begrafenisstoet over de dijk naar de kerk lopen. Kennelijk hebben de Duitsers er ontzag voor, want die ochtend valt er geen kogel in het dorp. Eerder dan de meeste mensen vertrekt het gezin Wertenbroek uit Maren. Lies verbaast zich nog over de positieve houding die ze aanvankelijk hadden: "We gingen naar oom Wim in Lith, je beste kleren aan en verder niets meenemen want morgen zijn we toch weer terug." Het zal uiteindelijk acht maanden duren voordat ze weer terug kunnen naar Maren.

Gevangenschap

Dagelijks gaat vader Wertenbroek vanuit Lith naar Maren om het vee te melken, geholpen door zijn zonen. Meerdere Marensen doen dat, en op een ochtend wordt een groep van tweeëntwintig mannen gevangen genomen. De Duitsers vermoeden namelijk dat ze hier te maken hebben met verzetsmensen, want welke gewone burger met gezond verstand waagt zich anders in vijandelijk gebied? Boeren dus, die hun koeien moeten melken. Die melk is bovendien hard nodig in een tijd dat alles op de bon is. De mannen hebben geen idee wat er aan de hand is en na de aanvankelijke schrik, komt de angst dat ze het niet zullen overleven. Jan Wertenbroek, zijn vader Grad en zijn jongere broer Wim zijn er ook bij en samen met een kleine twintig andere mannen worden ze vastgehouden in de boerderij van Van Oorscot, aan de rand van wat later de nieuwe kern van Maren-Kessel zal worden. Tegen de middag worden ze voortgedreven naar de kern van het dorp Maren. De jongste twee van de groep, Wim Wertenbroek en Gerie van Oorscot, worden apart genomen door een jonge Duitser, die hen de vrijheid wil geven. Beide jongens weigeren, want bij hun familieleden blijven, lijkt nu veiliger dan straks in je eentje terug naar Lith te moeten, met alle risico's van dien. De jongens blijven dus, en de hele groep mannen wordt met twee boten naar de overkant van de Maas gebracht. Het paard van vader Wertenbroek moet zwemmend over en is uiteraard sneller en wendbaarder dan de boten. Dat zorgt voor de nodige risico's want het touw moet voortdurend van hand tot hand, omdat het paard rondjes zwemt om de boot en soms pogingen wil doen om erin te klimmen. Als ze aan de overkant staan, gaat het te voet via Alem en Zaltbommel naar Waardenburg. De Waalbrug bij Zaltbommel is weliswaar zwaar gehavend, maar te voet nog enigszins begaanbaar. In Waardenburg worden de mannen het lokale schooltje in gedirigeerd. In het klaslokaal waar ze verblijven, wemelt het van de vlooiën, en het enige 'meubilair' bestaat uit wat balen stro waarop ze kunnen zitten of liggen. Slechts één keer per dag krijgen ze eten. Daarvoor moeten ze een wandeling maken van een paar kilometer over de Waaldijk, naar het kasteel Waardenburg dat door de Duitsers in gebruik is genomen. De jonge jongens walgen van wat hen aangeboden wordt – een pruttelpot die van

afval gemaakt lijkt te zijn (“het voer van onze varkens rook lekkerder dan dit”) - maar na drie dagen is hun honger groter dan de afkeer, en eten ze om in leven te blijven.

Een aantal mannen wordt voor verhoor naar Zaltbommel gebracht, maar als ze terugkeren in het schooltje weten ze nog steeds niet waarom ze hierheen gebracht zijn. Na een dag of acht begrijpen de Duitsers dat ze hier met gewone burgers van doen hebben en krijgt de groep mannen toestemming om te vertrekken. Begeleid door Duitsers gaan ze te voet over de Waaldijk naar Varik, waar de pontbaas aanvankelijk niks voelt voor het overzetten van zo'n groot gezelschap, maar de Duitse commandant staat erop. Als een van de Marensen mannen aanbiedt om met een tweede boot te roeien, kan het gezelschap – zodra het schemert - worden overgezet naar Heerewaarden. Daar aangekomen moet er nog een oversteek worden gemaakt, en ook hier maakt de pontbaas bezwaar. Hij wil pas varen als het echt donker is. Uiteindelijk staan de mannen, na een barre tocht op klompen, rond een uur of negen 's avonds weer op Lithse bodem en realiseren ze zich dat ze heel veel geluk gehad hebben.

Boerenbond

Als de oorlog voorbij is, is er veel schade aangericht in Maren. Maar liefst zevenentwintig huizen zijn verwoest, waaronder dat van de familie Wertenbroek. Door een brandmuur bleef de aan het huis vaststaande schuur gespaard, waardoor er in elk geval nog ruimte is om te wonen, zij het met de nodige improvisatie. Later komt er een echte noodwoning waardoor het gezin de draad van het leven weer kan oppakken. De jongste kinderen gaan nog in Lith naar school (te voet!) want de Marensen school ligt in puin, en de noodschool zal pas later gebouwd worden. De tijd vliegt voorbij in die vroege periode van wederopbouw, en als de eerste noden gelenigd zijn, is er ook weer tijd om aandacht aan andere zaken te besteden. Zo maken Jan en zijn medeoprichter meester Willems veel werk van de voetbalclub. Jan zelf is een verdienstelijk verdediger en zal jarenlang de achterhoede bewaken.

In de oorlogsjaren is Jan bevriend geraakt met pater Ivo van Dinther. Deze jonge karmeliet uit Boxmeer kwam naar Maren om te assisteren bij pastoor Cox, die het - door een hartaanval en een daaropvolgende operatie - veel rustiger aan moest doen. Met Ivo deelt Jan zijn interesse in het leven van de eenvoudige Brabantse boerenmens. Daarnaast zijn beide mannen breed cultureel geïnteresseerd, wat de basis is voor een lange vriendschap.

Samen richtten ze de Marensen toneelclub op onder de naam: ‘Rust Roest’. Ivo schrijft hiervoor zijn eerste toneelstuk ‘*Om torenkruis en trouw*’ en samen regisseren ze het. Agnes Wertenbroek herinnert zich dat de voorstellingen plaatsvonden in de bovenzaal van het gebouw van de Boerenbond. “In de middag was er een voorstelling voor de vrouwen, 's avonds voor de mannen. Dat was toen nog zo: mannen en vrouwen mochten niet samen in één zaal.” Tijdens de oorlogsjaren veranderde dat al een klein beetje en later waren er

voorstellingen die door zowel de mannen als de vrouwen bezocht konden worden, zoals het openluchtspel *'Het Kyrië der Madonna'* dat in de vijftiger jaren werd opgevoerd op het plein voor de nieuwe kerk in Maren-Kessel.

Zijn activiteiten in het verenigingsleven combineerde Jan met zijn werkzaamheden bij vader op de boerderij, maar begin vijftiger jaren slaat hij zijn vleugels uit.

Zijn carrière start bij de Osse stichting Maaslands Welvaren, waar hij vanaf 1952 als consulent adviseert over onteigeningen en pachtovereenkomsten, aan overheid en particulieren. Daarnaast werkt hij als adviseur bij de RLVD (de Rijks Landbouw Voorlichtings Dienst) en stimuleert hij de boeren in het rayon Oss om hun bedrijfsvoering naar een hoger plan te brengen. Jan heeft sympathie voor de ideeën die de Kesselse pastoor Roes aan het begin van de eeuw introduceerde, en maakt nog regelmatig gebruik van het *'Landbouwboek'* dat deze pastoor schreef. Verder houdt Jan de boeren op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen en wijst hij hen op het nut van een goede grondbewerking, de juiste rassenkeuze en het gebruik van meststoffen. Hij spoort hen aan om onderwijs te volgen, en een van de mensen die landbouw cursussen geeft, is hoofdmeester Willems met wie

Jan samen de voetbalclub oprichtte. Vanaf 1955 werkt Jan bij de plaatselijke Boerenbond en is hij tweede secretaris van de NCB-afdeling Alem Maren Kessel.

Als zijn oom, Dorus Toonen, in 1963 met pensioen gaat bij de Boerenbond, zal Jan hem opvolgen als zaakvoerder. Na Hannes van Mook en Dorus Toonen is Jan de derde zaakvoerder die een lange staat van dienst zal hebben. Die Boerenbond zal trouwens als een rode draad door zijn leven lopen. En de appel valt wat dat betreft ook niet ver van de boom, want zijn moeder, Betje Wertenbroek-Toonen, was al betrokken bij de oprichting van de Boerinnenbond op 17 juni 1929.

Jan verricht ook veel werk dat niet zo in de belangstelling staat, maar wel heel belangrijk is voor de gemeenschap. Hij is medeoprichter en jarenlang bestuurslid van het Inter-parochieel Sociaal Charitatief Centrum van de gemeente Lith, en deze instelling mag zich lange tijd verheugen in Jans tomeloze inzet.

In en rond het dorp beweegt Jan zich op zijn fiets, die speciaal voor hem besteld was door de Marensse fietsenmaker Hendrik Geene. Over die fiets zegt Albert: "Onze Jan was 1,90 m. lang, dat was voor die tijd een enorme lengte. Het zadel van zijn fiets stond dan ook zó hoog dat je er met geen mogelijkheid fatsoenlijk op kon fietsen als je kleiner was dan hij. Het was één van de redenen waarom hij zijn fiets nergens op slot hoefde te zetten."

Karakter

Als Jan wat last van zijn rechterbeen begint te krijgen, wordt ook het voetballen moeilijker. Vanaf dat moment verruilt hij de achterhoede voor de goal en wordt hij de vaste keeper in het eerste elftal van MKB. Als de veertigjarige bruiloft van zijn ouders in zicht komt, voelt hij al enige tijd dat het verstandig zou zijn om naar de dokter te gaan, maar om de feestelijkheden niet te verstoren, stelt hij het bezoek nog even uit. Ook de organisatie van de fokdag en de streekverbeteringsdagen die in de komende weken gaan plaatsvinden, wordt veiliggesteld alvorens Jan zich meldt bij de huisarts. Die adviseert hem om meteen na het weekend een röntgenfoto te laten maken in het ziekenhuis in Den Bosch. Tijdens het maken van die foto wordt ontdekt hoe ernstig de zaak is. Als de radioloog het been wil verleggen voor een zo goed mogelijke röntgenfoto, breekt het en wordt als snel daarna duidelijk dat een kwaadaardige kanker het been al zover aangetast heeft dat het diezelfde week nog

geamputeerd moet worden. Een regelrechte ramp voor de man die nauwelijks ooit tijd had om het rustig aan te doen. Als de schok over deze verschrikkelijke pech is weggeëbd, breekt voor Jan een moeilijke periode aan van revalidatie en leren leven met een prothese. Chirurg Van de Meerendonk prent de broers van Jan in om toch vooral hard voor hem te zijn: ze mogen meeleven, maar absoluut niet meelijden. Jan is volgens de arts het meest gebaat bij de harde aanpak. Het is vooral in deze periode dat het sterke karakter van Jan zich manifesteert. Zelfs dokter Van de Meerendonk is onder de indruk, en hij weet zeker dat Jan andere patiënten zou kunnen inspireren en motiveren. Het leidt ertoe dat Jan later een aantal keren in het ziekenhuis aan lotgenoten komt vertellen over zijn ziekteperiode, de operatie, het herstel en het omgaan met het gemis van een ledemaat.

Zodra hij kan, wil Jan weer werken en zijn activiteiten in het verenigingsleven weer oppakken. Medebestuurders van verschillende verenigingen zorgen er steeds voor dat hij mobiel blijft, en halen hem thuis op voor vergaderingen. Later komt er een aangepaste auto, waarmee Jan zijn volledige bewegingsvrijheid weer terug heeft. Het duurt dan ook niet lang of hij is weer net zo actief als vóór de operatie.

Helicopterview

Thuis beschikt Jan over een eigen stencilmachine. Daarmee produceert hij – naast vele andere schrijfsels – ook het clubblad van de Maaskantse Boys: MKB-praat, dat hij samen met Tiny van Roosmalen opstartte.

Zijn overige activiteiten voor het verenigingsleven zijn legio: als gemeenschapshuis ‘De Nolder’ in de zestiger jaren wordt gebouwd, wordt Jan daarvan de beheerder. Als er midden tachtiger jaren plannen zijn voor een Boerenbondmuseum in Gemert, neemt Jan zitting in een werkgroep die adviseert bij de inrichting en de samenstelling van de vaste collectie.

Jan neemt ook zitting in een commissie, die voor de KNVB scheidsrechters beoordeelt. Het houdt in dat hij veel wedstrijden in de regio moet bezoeken, maar als voetballiefhebber vindt hij dat allerm minst een straf.

Hij is betrokken bij de wiel- en hometrainerwedstrijden in Maren, waarmee de voetbalclub haar nieuwe kantine kan bekostigen. Later, als daar de Wielerronde van Maren uit voortvloeit, is Jan eveneens van de partij.

Zijn zus Lies vertelt dat Jan naar iedere vergadering vertrok met een grote stapel papier onder zijn arm of in zijn tas. Vragende blikken en niet gestelde vragen beantwoordde Jan dan met een beslist: “Ja, allemaal nodig”. Toon van Zoggel en Luc de Werd, die met Jan actief waren in verschillende verenigingen, vertellen dat Jan een ijzeren geheugen had en feilloos de weg wist in die stapel papieren.

Jan zingt in het kerkkoor en is vele jaren lid van het kerkbestuur. Albert vertelt: “Daar kwam bisschoppelijke toestemming aan te pas, want volgens de statuten mocht je maximaal twee bestuursperiodes zitting hebben. De andere leden kozen hem namelijk iedere keer opnieuw voor een periode.”

Als je Marensen mensen naar hun mening vraagt over Jan Wertenbroek, zijn ze onverdeeld positief: “Hij stond bekend als een integer mens.” Of: “Hij kon handelend optreden op de juiste momenten.” Of: “Hij was een man van weinig woorden en kon zwijgen als het graf.”

Ook in de Lithse gemeenteraad is Jan actief. Niet alleen de belangen van zijn eigen dorp verdedigt hij met verve, maar ook beschikt hij over een ‘helicopterview’: hij ziet het grote geheel, en houdt het belang van de hele gemeenschap voor ogen. Het wethouderschap ambieert hij niet, het is één van de weinige keren dat hij het begrip ‘geen tijd’ bezigt.

Als oprichter is hij vrijwel zijn leven lang actief binnen de voetbalclub. De zilveren én de gouden KNVB-speld zijn nog altijd de stille getuigen van zijn jarenlang lidmaatschap en van de talrijke initiatieven die hij door de jaren nam, zoals bijvoorbeeld de instelling van de

fairplaycup. Pas op hoge leeftijd zal Jan afscheid nemen van ‘zijn’ club, die op haar beurt een groots feest organiseert voor hun meest actieve vrijwilliger ooit.

Als Jan in 1996 afscheid neemt als secretaris van de NCB Afdeling Alem Maren Kessel, is hij al lang pensioengerechtigd. Maar er blijft nog genoeg te doen. Zo heeft hij nog een aantal bestuursfuncties, is hij lid van de heemkundekring en onderzoekt hij de geschiedenis van de NCB, die hij verder in kaart wil brengen.

Tsja, waar was Jan Wertenbroek eigenlijk niet actief? Zijn broer Albert denkt even na en zegt dan beslist: “Bij de Boerenleenbank, dat was onze broer Gerard.”

Familieziek

Bij al die activiteiten zou je gemakkelijk kunnen denken dat er geen tijd overbleef voor hobby’s. Maar dat is slechts schijn. Bovendien is zijn hele leven zijn hobby, of hij nou ontspant of hard werkt. Jan houdt van kunst, cultuur en van het Brabantse land. Hij houdt van autorijden, en op mooie zondagen rijdt hij soms de routes van de ANWB. Zijn zussen Lies en Agnes vergezelden hem graag, zij herinneren zich o.a. nog de Mergelroute en de Kempenroute. Tijdens vakanties bezoekt hij de gezinnen van broers en zussen en blijft dan, tot groot genoegen van de neefjes en nichtjes, een paar dagen logeren. Ook maakt hij zelf uitstapjes met de kleintjes, die maar wat graag hun oom vergezellen in zijn auto. Want waar Jan ook heen gaat, voor zijn kleine ‘bijrijders’ weet hij er altijd een bijzondere ervaring van te maken. Er zijn beesten te zien, ze krijgen soms een glas limonade of een snoepje, of Jan maakt zelf een korte stop bij een uitspanning, waardoor de dag een feestelijk tintje krijgt.

Elk van de broers en zussen Wertenbroek waarmee we aan tafel zitten beaamt en benadrukt dat Jan inderdaad een familiemens was, waarna er grinnikend aan toegevoegd wordt: “Om niet te zeggen familieziek.”

Het autorijden neemt dus een belangrijke plaats in. Jan is lid van de Hertogrijders in Den Bosch en samen met buurman en vriend Arnold Ceelen als zijn navigator, rijdt hij menige autorit. In een later stadium zijn zij ook actief als vrijwilligers bij de Hertogrijders.

Het theater in Den Bosch mag zich verheugen in Jans warme belangstelling, want samen met broers en zussen heeft hij jarenlang een abonnement en ziet hij uiteenlopende voorstellingen.

Jan is een fervent lezer van detectives en oorlogsromans.

Daarnaast houdt hij van poëzie, en de mooiste gedichten drukt hij af in een van de verenigingsblaadjes, feestgidsen of jubileumboekjes die hij thuis maakt. Ook de schrijfsels van zijn vriend Ivo van Dinther leest hij graag, en ongetwijfeld helpt hij zijn vriend aan informatie als deze in 1980 een boekje uitbrengt onder de titel ‘*Mense van veur de verkaveling*’, want tussen de vele geschreven ‘portretjes’ zijn nog een aantal oude Marenaren te herkennen.

Als hij ouder is brengt Jan veel tijd door in de verschillende archieven in onze streek. Zo destilleert hij bijvoorbeeld uit oude kranten alle berichten die gaan over de dorpen in de gemeente Lith en verdiept hij zich in de lokale geschiedenis. Vrijwel dagelijks gaat hij,

gewapend met een koffertypemachine, naar de studiezaal van één van de archieven. Zijn veelomvattende kennis én zijn goede geheugen bewezen het dorp en de streek al goede diensten, en ook nu nog plukt de Heemkundekring de vruchten van deze inspanningen. Het enorme archief in zijn werkkamer thuis wordt door de familie nog altijd goed bewaard.

Jan Wertenbroek overleed op 11 juni 2005, na een leven – dat kunnen we rustig stellen – in dienst van de samenleving. Hij was Ereburger van de gemeente Lith en ontving tijdens zijn leven talrijke onderscheidingen, waaronder een koninklijke en zelfs een pauselijke. Ze waren stuk voor stuk terecht, want wie een beroep op hem deed kon altijd rekenen op raad en daad van deze markante Marenaar!